

ΜΕΤΑΙΧΜΙΘ

ΝΙΚΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ

Για μια συντροφιά
ανάμεσά μας

ΓΙΑ ΜΙΑ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΑΝΑΜΕΣΑ ΜΑΣ

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

- Η συμφωνία των ονείρων, Μεταίχμιο 2021*
- Η αναζήτηση, Κέδρος 1998 & Μεταίχμιο 2018*
- Η ανατροπή, Κέδρος 2000 & Μεταίχμιο 2018*
- Η αναλαμπή, Κέδρος 2003 & Μεταίχμιο 2018*
- Για μια συντροφιά ανάμεσά μας, Κέδρος 2005*
- Μια ζωή δυο ζωές, Κέδρος 2007*
- Οι αλήθειες των άλλων, Κέδρος 2008 & Μεταίχμιο 2022*
- Η συμφωνία των ονείρων, Μεταίχμιο 2010, 2021*
- Η αναχώρηση, Μεταίχμιο 2014*

Νίκος Θέμελης

ΓΙΑ ΜΙΑ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ
ΑΝΑΜΕΣΑ ΜΑΣ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΘ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Ελληνική πεζογραφία

Υπεύθυνη σειράς

Ελένη Μπούρα

Πρώτη έκδοση από τις εκδόσεις Κέδρος, 2005

Πρώτη έκδοση από τις εκδόσεις Μεταίχμιο,

Μάιος 2024

© 2024, Εκδόσεις **ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

και κληρονόμοι Νίκου Θέμελη

ISBN 978-618-03-3931-4

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 83931

Κ.Ε.Π. 6084, κ.π. 19777

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε μέσο ή τρόπο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις **ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα,
τηλ.: 211 3003500, fax: 211 3003562
metaixmio.gr
metaixmio@metaixmio.gr

Κεντρική διάθεση:
Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα,
τηλ.: 210 3647433,
fax: 211 3003562

Βιβλιοπωλεία **ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

- Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα
τηλ.: 210 3647433, fax: 211 3003562
- Πολυχώρος, Ιπποκράτους 118,
114 72 Αθήνα
τηλ.: 211 3003580, fax: 211 3003581

Στο τέλος του μυθιστορήματος παρατίθεται γλωσσάρι για τους κερκυραϊκούς ιδιωματισμούς.

ΤΙ ΗΤΑΝ ΕΤΟΥΤΟ ΤΟ ΚΑΚΟ; Έβρεχε ασταμάτητα εβδομάδες τώρα στη Στεφανόπολη, αλλά και σ' όλα τα Καρπάθια. Η πόλη με τις δεκαοχτώ χιλιάδες ψυχές και τις σαράντα τρεις συντεχνίες – αυτή που οι Σάξονες ονόμαζαν Κρόνενστατ και οι Τρανσυλβανοί Μπρασόφ, όπως κι οι Μολδαβοί κι οι Βλάχοι–, χωρίς εχθρούς, πανούκλα ή χολέρα, ένωθε και πάλι πολιορκημένη, έτοιμη να γονατίσει. Μπόρες και καταιγίδες απ' τα δυτικά, και σαν αργαλειός που υφαίνει αδιάκοπα να απλώνεται το ψιλοβρόχι. Η απότομη βουνοπλαγιά της Τσίνε κρεμόταν απειλητική πάνω από την πόλη και έστελνε τα νερά της να την πνίξει. Από τα ψηλά της δυτικής πύλης της Αικατερίνης δύο χείμαρροι διέσχιζαν την πόλη δεξιά και αριστερά της κεντρικής πλατείας και χύνονταν στην ανατολική τάφρο, που είχε γίνει πια σωστό ποτάμι. Τα βουνά, τα γύρω δάση, όγκοι σκοτεινοί, σχεδόν συμπαγείς, δύσκολα ξεχώριζαν ακόμα και οι δενδροκορφές τους. Η πόλη σφιχταγκαλιασμένη μέσα στα παμπάλαια τείχη της, μουντή και μελαγχολική, να αντέχει, όμως να εξαντλούνται πια απ' την υπομονή οι αντοχές της.

Βουβαίνονταν πλατείες και σοκάκια, αναστέναζε και βα-

ρυγκομούσε η αγορά. Απούλητες έμεναν τόσεςπραμάτειες, άλλες μέχρι να φθάσουνε απ' το Πλοέστι ή τη Βράιλα σάπιζαν απ' την πολλή υγρασία. Αλεύρια και μπαχαρικά, σκόνες κάθε λογής, όλα μαζί σχεδόν μια λάσπη. Ψυχή να μην πατάει από το Βουκουρέστι. Η επικοινωνία με τη Βιέννα, τη Βούδα και την Πέστη είχε πια καταρρεύσει. Η ταχυδρομική άμαξα έφθανε με καθυστέρηση μέχρι τη Χέρμανστατ. Τα δρομολόγια από εκεί μέχρι τη Στεφανόπολη αβέβαια, εξαρτιόνταν μάλλον από την αποφασιστικότητα κάποιου πεισματάρη αμαξηλάτη και το βαρύ πουγκί αυτού που θα τον άμβειβε για την αποκοτιά του.

Αραιά και πού καρότσες κι άμαξες έτρεχαν στο λιθόστρωτο σαν από δαιμονικά κυνηγημένες, καμιά να μη σταματά μπροστά στο δημαρχείο, στη Μαύρη Εκκλησία ή στο πολυκατάστημα της Απολλώνιας Χίρσερ. Αργόσυρτα τα κάρα πάλευαν με τη βροχή στην ανηφόρα και τρέκλιζαν ξεψυχισμένα στις λακκούβες. Οι τοξωτές αυλόθυρες σφαλισμένες προστάτευαν κάτω από τον θόλο τους τα άλογα με τις άμαξες ή τις καρότσες τους μέχρι να στεγνώσουν. Άλλα ζωντανά πιο τυχερά κούρνιαζαν σε κοτέτσια, σε στάβλους κι αχυρώνες.

Οι έμποροι σε απόγνωση, οι άνθρωποι της γης σε πένθος κι οι χίλιοι διακόσιοι είκοσι επτά αρχιμάστορες έκαναν κάθε τόσο τον σταυρό τους, καθώς σιγόσβηναν στα εργαστήρια οι δουλειές τους. Μόνο δύο αλευρόμυλοι δούλευαν κουτσά στραβά τη μυλόπετρά τους για να μην πεινάσει ο κόσμος, καθώς και οι κηροποιοί, που δεν πρόφταναν τη ζήτηση με τους συνηθισμένους ρυθμούς τους.

Το φουντωμένο γρασίδι βούρκωνε από το πολύ νερό, η γης βούλιαζε κάτω από το πέλμα. Τα λιθόστρωτα στα ισώματα πλημμύριζαν, ξεχώριζαν σαν νησίδες σε υδάτινες επιφάνειες, που απλώνονταν και φούσκωναν συνέχεια. Μικροί, μεγάλοι, πλούσιοι, φτωχοί να προχωρούν αδέξια, πηδώντας από τη μια στην άλλη ή προσπαθώντας να αποφύγουν τα ορμητικά ρυάκια που έτρεχαν στη βουλιαγμένη ραχοκοκαλιά του δρόμου. Παπούτσια, μπότες, ποδόγυροι, μπαστούνια, ό,τι κοντά στη γης λίγο ως πολύ πιτσιλισμένο, λασπωμένο. Οι πλέον εύποροι ξεχώριζαν μόνο από τα αλεξιβρόχια και τα μεγάλα τους καπέλα. Μουσκεμένες μπέρτες, κάπες, πανωφόρια δεν προλάβαιναν όλη τη νύχτα να στραγγίσουν. Άψυχα και ζωντανά να περιμένουν κάθε σούρουπο την επομένη να στεγνώσουν. Τζάκια, φουφούδες, μπρούντζινες θερμοφόρες πολεμούσαν μάταια την υγρασία. Αρχές καλοκαιριού κι οι καπνοδόχες φουντωμένες. Άρχισαν να σώνονται τα αποθέματα στις ξυλαποθήκες, μα ποιος να πάει στο δάσος για να κόψει. Οι γύρω εξοχές ερημωμένες. Οι υλοτόμοι αργομεθούσαν κατηφείς στα καπηλειά όλη τη μέρα. Οι πιο ξύπνιοι προέβλεπαν ότι όπου να 'ναι από τη δυνατή, την ασταμάτητη βροχή θα παρασύρονταν οι πλάκες των μνημάτων από το κατηφορικό κοιμητήριο του Αϊ-Νικόλα, ενώ οι πιο ευσεβείς κάνοντας τον σταυρό τους μάντευαν με σιγουριά ότι θα ξύπναγαν οι πεθαμένοι. Στο δημαρχείο έλεγαν πως λίγο πιο έξω, πρώτη φορά ανοιξιάτικα, είχαν ακούδες ξεθαρρέψει. Όμως κανείς δεν εντυπωσιαζόταν όπως με τους ψιθύρους που έφθναν από της Απολλώνιας απέναντί τους.

Διεμήνυαν ότι ακόμα πιο ψηλά, στα σκοτεινά περάσματα του δάσους για το Ρόζεναου, εκεί που του ήλιου οι αχτίδες δεν άγγιζαν τις φουντωμένες άγριες φτέρες, τελώνια και νεραίδες –άλλοι μιλούσαν απλώς για έξυπνους ληστές– έκαναν πάλι καρτέρι.

Οι νοικοκυρές να κοπανούν τα γουδοχέρια, να συναγωνίζονται η μια την άλλη σε ξόρκια, όσο οι μπουγάδες γάριαζαν στριμωγμένες στα δώματα κάτω από τις στέγες των σπιτιών. Τα ίδια στα δώματα του υφαντουργείου με τα τεράστια ανοίγματά του έκθετα στον καθαρό αέρα και μέρες τώρα στη βροχή. Αραιά και πού πρόσωπα χλωμά σήκωναν τα δαντελωτά κουρτινάκια και κοιτούσαν πίσω από τα τζάμια συνοφρωμένα, ψάχνοντας στον ουρανό ένα σημάδι για να ελπίσουν, ή έστω απέλπιδες να κάνουν τον σταυρό τους. Και κάθε τόσο εδώ κι εκεί, κάποιοι γονατιστοί, άλλοι σκυμμένοι με την απόγνωση στα χείλη, ν' αδειάζουν βιαστικά το νερό που είχε πλημμυρίσει τα υπάρχοντά τους.

Το βράδυ έσβηναν οι βηματισμοί από νωρίς στους δρόμους. Οι νυχτοφύλακες αραίωσαν, δεν έβγαιναν πια για νυχτερινή περιπολία. Αναβαν με το ζόρι το απόβραδο τους λιγοστούς λύχνους της κεντρικής πλατείας και εγκατέλειπαν πάραυτα όσους δεν είχαν άλλο λάδι. Τη νύχτα τ' αστροπελέκια φώτιζαν, καθώς ησύχαζε, την πόλη σαν να 'ταν στοιχειωμένη και τρομοκρατούσαν με μπουμπουνητά ξύπνιους και κοιμισμένους. Βουβαίνονταν τα νυχτοπούλια κι οι νυχτερίδες γιόρταζαν στο βασίλειό τους.

Όπου κι αν έστρεφες το βλέμμα σου, η ίδια παντού εικό-

να. Το νερό να σουρώνει από παντού. Μέσα κι έξω από τους τοίχους, τις εξώθυρες, τα παράθυρα, τις καπνοδόχες. Απ' το πανύψηλο καμπαναριό και τη δίρριχτη μαυριδερή σκεπή της Μαύρης Εκκλησίας, μαύρης από την κάπνα της πυρκαγιάς πριν από εκατό χρόνια, έτρεχε στις πέτρινες υδρορροές, που έδεναν σαν κομποσκοίни στο μέτωπό της, μπούκωνε στις απολήξεις τους και πεταγόταν σαν να 'βγαινε από σιντριβάνι. Από ψηλά, από χαμηλά, να τρέχουν τα νερά στ' αυλάκια, να κυνηγούν ανθρώπους, καλικάντζαρους, ποντίκια.

Εκείνο το απόγευμα της Κυριακής λαμπύριζαν απρόσμενα τ' απανταχού νερά, καθώς κάτω από τον μπλαβή ασήκωτο ουρανό μια χαραμάδα πάνω απ' τη βουνοκορφή άφηνε σαν λόγχες του ήλιου τις αχτίδες να πλαγιοκοπούνε με το δυνατό φως τους την κοιλάδα, τα φουντωμένα δάση απ' τις οξιές στα υψώματα και τη μικρή πολιτεία στην αγκαλιά τους. Χρύσιζαν ξαφνικά τα τζαμιλίκια των σπιτιών που το δεχόντουσαν καταπρόσωπο και το αντανakλούσαν. Έλαμπε η Μαύρη Εκκλησία, όλη σαν μια υδάτινη επιφάνεια απ' τα νερά που πάνω της γλιστρούσαν και γυαλοκοπούσαν στο γλυκό φως του ήλιου. Ολοφώτεινες οι πρασινάδες σε τόσες αποχρώσεις, όπου τύχαινε αχτίδα ήλιου να τις αναδείξει απ' τον μουντό περίγυρό τους. Οι αγελάδες σκόρπιες στα ξέφωτα και στα λιβάδια, αίφνης ακίνητες με το κεφάλι στραμμένο προς τη δύση. Το άνοιγμα στον ουρανό μεγάλωνε. Το φως ξεχυνόταν όλο και πιο γλυκό, διαπερνώντας τα διαβατάρικα ποτιστήρια της βροχής, κι άπλωνε τα χρώματα της ίριδας άτακτα πάνω από τα δάση. Αρχές Ιουνίου –Ιούνιος του

1794– η απογευματινή ψύχρα θύμιζε χειμωνιάτικη, όμως ο ήλιος ευτυχώς αργούσε ακόμη να χαμηλώσει.

Σταμάτησε απότομα το ψιλοβρόχι. Απλώθηκε το μур-μουρητό του απόβροχου πάνω από τη σιωπή της πόλης. Ξεχώρισαν κάποια λούκια να στραγγίζουν κι εδώ κι εκεί στα χαμηλά να κελαρύζουμε ρυάκια. Άρχισε να σηκώνεται αργά το θρόισμα μιας φυλλωσιάς. Ακούστηκε ξαφνικά ένα ξεπέταγμα κι ένα σμήνος από μικρά πουλιά πετάρισε, εγκαταλείποντας μια αιωνόβια δρυ όπου ήταν κουρνιασμένα. Άρχισαν σαν σύννεφο τρελό ν' αλλάζουν σχήμα διαρκώς και να απομακρύνονται προς το άνοιγμα του ουρανού. Πετάχτηκε ξοπίσω τους μια κίσσα, που άρχισε να πετά πάνω απ' την πλατεία και να κράζει, μα κανέναν δεν συγκίνησε, δεν φάνηκε να ξεμυτά ψυχή στον δρόμο. Η κίσσα ξεθάρρεψε προς στιγμή, έκανε μια γρήγορη βόλτα πάνω από τον αυλόγυρο της εκκλησίας, πέρασε σχεδόν ξυστά μπροστά από το παράθυρο του Θεοφάνη και πέταξε να κρυφτεί στο καμπαναριό.

Ο Θεοφάνης, βουλιαγμένος στην ξύλινη πολυθρόνα του γαμπινέτου* του, θύμιζε με τον ράθυμο όγκο του μάλλον ξεχασμένο μπόγο. Στραμμένος στο παράθυρο, απολάμβανε το θέαμα, τα χρώματα του τόξου που έφτιαχνε το φως με τις σταγόνες της βροχής. Αραιά και πού κατέβαζε μια γουλιά από το δίκταμό του ή ρουφούσε τη μακρύλαιμη ακριβή του πίπα. Την προτιμούσε σε ώρες ψυχαγωγίας ή ραστώνης, που δεν ήταν πάντως και πολλές, για να λέμε και του Θεού την

* Ο χώρος του γραφείου

αλήθεια. Η κακοκαιρία των ημερών ελάχιστα τον είχε αγγίξει στη διάθεσή του. Ένωθε καλοδιάθετος και ικανοποιημένος με τον απολογισμό και τούτης της εβδομάδας. Ιδίως όταν αναλογιζόταν πόσα άλλα χειρότερα είχαν αποτραπεί ή ο ίδιος είχε καταφέρει ν' αποφύγει. Από τη φύση του αισιόδοξος, είχε για κανόνα, ή έστω προσπαθούσε, οι αναποδιές να μην τον παίρνουν από κάτω. Οι δουλειές του άλλωστε πήγαιναν περίφημα κι η θαλπωρή της οικογένειάς του ήταν το στήριγμά του για να κοιτά τα πράγματα με κατανόηση, καλοσυνάτα, εφόσον δεν έθιγαν σημαντικά τον ίδιο. Όλες τις μέρες της βροχής μονολογούσε: «Μπόρα είναι, θα περάσει» κι αν δεν ήταν αυτή η αναθεματισμένη κίτσα να του θυμίσει την ύπαρξη του καμπαναριού, τίποτα δεν θα τον έβγαζε απ' τη γλυκιά του ρέμβη.

Τον δαιμόνιζε, για πολλοστή φορά, πώς τους είχε διαφύγει και γιατί η δική τους εκκλησιά, εκκλησία της ορθοδοξίας, που μόλις πριν από λίγα χρόνια, το 1787, είχαν αξιωθεί να στησουν με τη στήριξη των ομογενών εμπόρων –αλλά κυρίως την ευεργεσία του σεβαστού του φίλου Παναγιώτη Χατζή Νίκου–, δεν είχε ένα ισάξιο καμπαναριό, όπως ετούτων Σαξόνων. Χριστιανοί κι εκείνοι, καθολικοί ή λουθηρανοί, όμως, όπως και να το κάνουμε, αντίπαλοι. Έστω και αν το περιβόητο *filioque* δεν του ήταν ιδιαίτερα κατανοητό, ως αιτία για τόση φασαρία. Πάντως είχε τη γνώμη ότι οι λουθηρανοί με τους καθολικούς τρωγόντουσαν μεταξύ τους χειρότερα απ' ό,τι οι ουνίτες με τους ορθοδόξους. Μύλος τα ιντερέσα τους, πού να βγάλεις άκρη.

Όμως σαν καλός χριστιανός ο Θεοφάνης πίστευε και δεν ερευνούσε. Εννοείται όσα αφορούσαν την εκκλησία, διότι όλα όσα ξέφευγαν από τα χωράφια της, επιφυλάσσοντας μάλιστα για τον εαυτό του το προνόμιο να καθορίζει τα σύνορά τους, και τα έψαχνε και τα ερευνούσε. Και στα εγκόσμια δεν ανήκαν μόνο τα αυτονόητα, όπως το εμπόριο, η γερακίσια επιθετικότητα του, η τόλμη χάριν της κερδοσκοπίας, τα συμφέροντα της εμπορικής κομπανίας των Γραικών, τα πράγματα της πόλης. Ανήκαν και όλα τα προσωπικά ενδιαφέροντά του, είτε αφορούσαν αυτόν και τη φαμελιά του είτε ευρύτερα το καλό και την προκοπή της κοινότητας των Γραικών. Δημόσια και ιδιωτικά συνταίριαζαν στα μάτια του έναν κόσμο αρμονικό, όπου η αρετή της ευταξίας τον καθοδηγούσε κι η σωφροσύνη τον προφύλασσε από ολισθήματα, εκτροπές και κάθε λογής κινδύνους, που θα απειλούσανε τα πράγματα και την πορεία τους, όπως ήταν λίγο ως πολύ προδιαγεγραμμένα. Αυτή η σιγουριά για την πορεία των πραγμάτων, αλλά και η βαθιά πεποίθησή του ότι μπορούσε να την επηρεάζει, η ικανότητα πρόβλεψης αυτών που μπορούσαν να επισυμβούν και η πρόληψή τους, η ικανότητά του ν' αποφεύγει ρίσκα που ξέφευγαν από το λελογισμένο μέτρο, όλα μαζί συνέθεταν τη δύναμή του. Το έρμα του και τη βαρύτητα του ονόματός του.

Έμπορος ξακουστός τρίτης, μπορεί και τέταρτης γενιάς, από πάππου προς πάππον, όπως έλεγε η συχωρεμένη η γιαγιά του, ήταν ένας –και όχι ο τελευταίος– από τους τριάντα έναν Γραικούς, σε σύνολο εκατόν είκοσι εμπόρων πρώ-

της τάξεως της πόλης, κατεξοχήν Σαξόνων. Ήταν μέλος επιφανές της Εμπορικής Κομπανίας των Γραικών, που με τη βούλα του Μαγίστρου είχε συσταθεί το 1678 με ξεχωριστές ελευθερίες και προνόμια. Ξεχώριζε για τις επιδόσεις του, όπως και ο μακαρίτης ο πατέρας του, σε εμπορεύματα εκλεκτά, που όμως είχαν δρόμο πολύ και ρίσκο μεγάλο μέχρι να φθάσουν σώα.

Είχε καταφέρει να γίνει πρώτο όνομα για όλα τ' αγαθά του νότου και της ανατολής. Από βαλανίδια για τους βυρσοδέψες μέχρι υφαντά και καρκεύματα για τα νοικοκυριά, που έφθαναν στη Στεφανόπολη και από εκεί πολλά από αυτά τροφοδοτούσαν την Αυστρία και τις γύρω επαρχίες της, καθώς και τα γερμανόφωνα βασίλεια της Εσπερίας. Όμως εκείνα που τον είχαν κάνει πιο γνωστό και τ' όνομά του εγγύηση για την ποιότητά τους ήταν τα ανεκτίμητα χαλιά, πολλά από τα οποία προορίζονταν ως προσφορά στη Μαύρη Εκκλησία και ήδη κρέμονταν στους ψυχρούς της τοίχους. Κι ακόμα, το εκλεκτό μαλλί, το μυρωδάτο τουμπεκί κι ο αιθέριος κρόκος απ' την Πόλη και την Τραπεζούντα, σαμίτι πρώτης τάξεως σε τόπια από την Άνδρο και πάνω απ' όλα –ποιος θα το πίστευε– κρασί κι ηδύποτα απ' τον Μοριά, που τα φόρτωναν Άνδριοι καρaboκύρηδες στη Μονεμβασιά και τα 'φερναν μέχρι την Κωνσταντζα ή τη Βράιλα. Από εκεί έφθαναν με καρabάνια στην πόρτα της μεγάλης αποθήκης του, έξω από τα τείχη της πόλης, ή στο κατώγι του σπιτιού του, όπου είχε το εμπορικό κατάστημά του. Ήταν λιγότερο γνωστός για όσα έστελνε στην Πόλη, υφάσματα ακριβά από

το Άμστερνταμ και τη Λειψία, ιδίως μουσελίνες, τα οποία όμως του άφηναν κέρδη, ίσως και ισοδύναμα με αυτά που απεκόμιζε από τις εισαγωγές του.

Κι όλα λειτουργούσαν σαν ρολόι χάρη στο δίκτυο εμπορικών συνεργασιών που είχε στήσει μ' έναν Αρμένη έμπορο από την Τραπεζούντα, τον αδελφό του, Μιλτιάδη, στην Τεργέστη κι έμπιστους ομογενείς στο Αράντ, στη Βούδα, στη Βιέννα, στην Πράγα και στην Πόλη. Δεύτερο μάτι άγρυπνο, ο επιστάτης του, ο Πέτρος. Γύρω από αυτούς ολόκληρος ένας κόσμος κομισιονάριων, προβιζιονάριων, αγέντηδων, σπεδιτόρων, καρικατόρων και ρακομανδατόρων έκοβαν κι έραβαν, έπλεκαν καθημερινά το δίχτυ της ευημερίας και της προκοπής τους. Ο Θεοφάνης ένιωθε μάλιστα ώριμος πια να προχωρήσει στο μεγάλο βήμα, να στήσει δική του κομπανία με μεγαλύτερες φιλοδοξίες και περισσότερα οφέλη.

Ήξερε και κατά κανόνα ισορροπούσε τις πεποιθήσεις του ανάμεσα σε εκκλησία και κατά κόσμον κοινωνία. Άμεμπτος στις υποχρεώσεις και στη συμπεριφορά του απέναντι και στις δύο. Έχαιρε εκτίμησης όχι μόνο από ομογενείς, για τη γενναιοδωρία του, τον ευδιάθετο χαρακτήρα του, τη φροντίδα του για την υποδειγματική οικογένειά του. Αλλά και γιατί τον θεωρούσαν κοσμογυρισμένο. Ήταν μια εντύπωση που ο ίδιος με ευχαρίστηση καλλιεργούσε, όταν στις κάθε λογής συναναστροφές, αφού αναμασούσαν τις προφητείες του Αγαθάγγελου, που πουθενά δεν οδηγούσαν, ξέμεναν από εκείνα τα αφηγήματα που τόσο λαχταρούσαν. Αντλούσε από τα ταξίδια του και την παρουσία του στις μεγάλες εμπορο-

πανηγύρεις της Ευρώπης, από τις επισκέψεις του στην Πόλη, στη Βούδα, στη Βιέννα, στην Τεργέστη, στο κοντινό τους Βουκουρέστι. Μα πάνω απ' όλα, απ' την επίσκεψή του στη μία και μοναδική Κέρκυρα, που, όπως έλεγε, καμία άλλη πόλη μετά τη Βιέννα δεν τον είχε τόσο εντυπωσιάσει. Τι άνθρωποι, τι άρχοντες, τι τρόποι και η γλώσσα των Γραικών η πρώτη.

Υπερασπιζόταν το γένος των Γραικών με την πίστη τους, τα ήθη και τα έθιμά τους, που κρατούσαν με πείσμα απέναντι στους Σάξονες, στους Ούγγρους, στους Τρανσυλβανούς, στους Βλάχους. Αντίθετα, δεν λογάριαζε πια τον σουλτάνο και το ισλάμ ως πραγματική απειλή μετά την πρόσφατη συνθήκη ειρήνης με την Αυστρία. Όπως και δεν λογάριαζε τις μύχιες σκέψεις για το υποδουλωμένο γένος τόσων κατατρεγμένων που είχαν προσφύγει στη Βλαχία και τη νότια Ρωσία μετά τη νίλα των Ορλοφικών. Πίστευε ότι δεν είχαν ελπίδα. Όσο γι' αυτά που έγραφε ο Βούλγαρης, και ακολουθούσαν τόσοι και τόσοι, ότι ο Μόσχοβος θα ελευθέρωνε από την ημισέληνο το γένος, τα έβρισκε μάταιες, ίσως και επικίνδυνες κουβέντες. Καλύτερα να καθόντουσαν στ' αυγά τους. Κάτι ξέρανε από αυτά οι πλέον συνετοί από τους Φαναριώτες.

Σημαία του είχε τη γλώσσα τη ρωμαϊκή, γι' αυτήν έδινε με συνέπεια, με πάθος, όλες του τις μάχες. Αυτή θεωρούσε ως τον πιο δυνατό δεσμό, τον μοναδικό, ανάμεσα στους άλλους, που αρκούσε για να κάνει την κοινότητα των Γραικών να νιώθει συνοχή, αλληλεγγύη και να ξεχωρίζει. Την ευαγ-

γελιζόταν όπου βρισκόταν και στεκόταν. Τη μιλούσε σε κάθε ευκαιρία. Κάκιζε όσους αποξεχνιόντουσαν και την αποξεχνούσαν. Πάσχιζε να την κάνει τουλάχιστον γλώσσα ισότιμη με εκείνη των Σαξόνων στις εμπορικές συναλλαγές του, υποστηρίζοντας αυτό που ξέραν όλοι: Ότι κάτω από τον Δούναβη ήταν η πρώτη γλώσσα τωνπραματευτάδων. Κατέβαλλε κάθε προσπάθεια για να κρατήσει τη διγλωσσία στην κοινότητά τους. Τα γερμανικά ήταν βέβαια η επίσημη γλώσσα της πόλης και των αρχόντων της, αλλά ήθελε κατά προτεραιότητα ολοζώντανα τα ρωμαίικα για τη ζωή στην οικογένεια και στην ευεπίφορη σε κάθε σκέψη προκοπής, σίγουρα όχι ευκαταφρόνητη σε μέγεθος κοινότητά τους.

Πρωτοστατούσε σε ό,τι στήριζε και υπηρετούσε την άθιση και τη διάδοσή της. Τη γλώσσα των Ελλήνων, όπως είχε πει κάποτε κάποιος και τον είχε εντυπωσιάσει. Τα γράμματα που δίδασκε ο φιλότιμος ιερέας δεν του αρκούσαν. Γκρίνιαζε με κάθε αφορμή ότι η κοινότητα είχε ανάγκη ένα σχολείο δικό της. Έφερνε για παράδειγμα τους Σάξονες, που είχαν στην πόλη τους όχι μόνο σχολείο, αλλά και τυπογραφείο εδώ και διακόσια χρόνια. Ζήτησε τους Τρανσυλβανούς, που είχαν μετατρέψει τον αυλόγυρο του Αϊ-Νικόλα σε εστία γραμμάτων και φιλομάθειας. Παρακινούσε ανθρώπους φωτισμένους, κυρίως από άλλες παροικίες των Γραικών, να έρθουν έστω από μακριά για να μιλήσουν, όπως τον Καταρτζή ή τον Φιλιππίδη, και φρόντιζε για ό,τι ήταν αναγκαίο για να ευκολύνει τον ερχομό και την παραμονή τους. Είχε βάλει στο μάτι έναν ιερομόναχο και δάσκαλο μαζί από το Βουκου-

ρέστι, κάποιον Νεόφυτο Δούκα, γνωστό για την προσήλωσή του στην αρχαία γλώσσα, και προσπαθούσε να τον κερδίσει για την κοινότητά τους, φθάνοντας για τον σκοπό αυτό μέχρι τον Δοσίθεο, τον μητροπολίτη Ουγγροβλαχίας. Δεν του αρκούσε ότι στο ρουμάνικο τυπογραφείο εκδίδονταν κατά καιρούς στη γλώσσα του βιβλία. Έψαχνε ανάμεσα στους Γραικούς τους κατάλληλους για να ανοίξουν και στα μέρη τους ένα τυπογραφείο. Αναζητούσε ακόμα πρόθυμους που με τη συμβολή τους θα έφτιαχναν μια κοινή βιβλιοθήκη, μιμούμενοι εν ανάγκη το παράδειγμα του Νικόλαου Μαυροκορδάτου στο μοναστήρι Βακαρέτσι.

Ακόμα και τη νέα εκκλησία τους –αυτό όμως ποτέ του δεν το ομολογούσε– την είχε στηρίξει με κάθε τρόπο, όχι μόνο από κίνητρα πίστης και θεοσέβειας, αλλά και από τη βαθιά πεποίθησή του ότι ήταν ο πιο σίγουρος και πειστικός θεματοφύλακας για τη μετάδοση της γλώσσας των Γραικών στους πιο απλούς ανθρώπους, ίσως το πιο ακλόνητο προπύργιό της. Άλλωστε και στα έγγραφα της ίδρυσης της Αγίας Τριάδας γραφότανε ξεκάθαρα ότι κύριος σκοπός της ήταν ν' ακούγεται η ακολουθία στη γραικική διάλεκτο. Εύλογο, αφού εκκλησίες της ορθοδοξίας υπήρχαν και άλλες, με πρώτο και καλύτερο τον Άγιο Νικόλαο στην έξω πόλη, που μάζευε πια κυρίως Τρανσυλβανούς, Βλάχους και Τσιγγάνους.

Κι όμως έβλεπε και κάθε τόσο διεπίστωνε πως η γλώσσα τους με τον καιρό χανόταν. Μαζί μ' αυτήν και η συνείδηση για το γένος τους και την καταγωγή τους. Πόσοι και πόσοι δεν ονομάτιζαν πια την πόλη τους Βρασοβό αντί για Στεφα-

νόπολη. Από γενιά σε γενιά, όσο κι αν πρόκοβαν, όσο κι αν ανέβαζαν το κρέδιτον και την υπόληψή τους, όλο και περισσότεροι αφομοιώνονταν από τους άλλους ντόπιους. Ίσως γιατί εκείνοι ήταν πολυπληθέστεροι από τους ίδιους, ίσως γιατί επικρατούσα γλώσσα ήταν εκείνη των Σαξόνων. Ίσως ακόμα γιατί όσες από τις θυγατέρες τους δεν παντρευόντουσαν Γραικούς, στο νέο σπιτικό τους το πρώτο που ξεγράφανε ήταν τη μητρική τους γλώσσα, το δεύτερο, να τη μάθουν στα παιδιά τους. Το αντίστροφο, ιδίως με τις Γερμανίδες συμβίες των Ρωμιών, σπάνια συνέβαινε. Γρήγορα τα παιδιά μιλούσαν άπταιστα τα γερμανικά, κουτσαίνοντας στα ρωμαίικα, προς έκπληξη δυσάρεστη των πατεράδων. Όσο για τους ανάμεικτους γάμους στους κόλπους της ευρύτερης αδελφότητας της ορθοδοξίας, που πλήθαιναν χρόνο με τον χρόνο, εκεί από την πρώτη κιόλας γενιά δυσκολευόσουν να ξεχωρίσεις τους Γραικούς από τους Βλάχους και τους Τρανσυλβανούς.

«Όλα κι όλα!» είχε πει ο Θεοφάνης μια και δυο φορές σ' αυτόν που εκτιμούσε πάνω απ' όλους, στον μοναδικό συμβουλάτορα και φίλο του Παναγιώτη Χατζή Νίκου. «Την κόρη μου θα τη δώσω μόνο σε Γραικό. Θέλω τα εγγόνια μου να μάθουνε και να μιλούν τη γραικική». Κι ας έφθαναν τα προξενιά ακόμα και από βογιάρους, που έρχονταν στη Στεφανόπολη να γιατρευτούν από τα ιαματικά νερά της κι αρρώσταιναν πιο βαριά οι άμοιροι, όταν ετύχαινε να ακούσουν σε πανηγύρι ή σε γιορτή να τραγουδά σαν αηδόνα η Ζωή, η ακριβή του θυγατέρα.

Άλλωστε είχε πει πια το πρώτο «ναι» σ' ένα προξενιό που του είχε κάνει ο κόντε Σπύρος, ο μοναδικός Κερκυραίος με τον οποίο είχε κατά τύχη κάνει γνωριμία. Αυτό φαίνεται ότι ήταν το γραφτό της κόρης του, αφού στη Στεφανόπολη ή όπου γύρω είχε ψάξει δεν έβρισκε γαμπρό Γραικό ισάξιο της. Οι δυο τρεις πιο άξιοι, μα και φιλόδοξοι, δεν τους χωρούσε ο τόπος. Είχαν ξεμυαλισθεί από την Οδησό, που μόλις είχε κτίσει η Αικατερίνη στη Μαύρη Θάλασσα. Είχαν φύγει για λίγες εβδομάδες από τον τόπο τους να κάνουνε εμπόριο και καταπώς φαίνεται είχαν οριστικά αποκτήσει νέα πατρίδα. Οι υπόλοιποι ελεύθεροι Γραικοί, αδιάφοροι, επιπόλαιοι ή λογοδοσμένοι. Η Ζωίτσα του είχε πατήσει πια τα είκοσι κι ο ίδιος ανησυχούσε πιο πολύ κι από εκείνη.

Ο κόντε Σπύρος είχε έναν γιο που μόλις είχε αποφοιτήσει ιατρός απ' το Πανεπιστήμιο της Πάντοβας. Οι μέλλοντες συμπέθεροι τα είχανε μισοσυμφωνήσει σε μια επίσκεψη του Θεοφάνη στην Τεργέστη, παρουσία του αδελφού του Μιλτιάδη, τσουγκρίζοντας απανωτά γκράπες στο μέλλον των παιδιών τους. Είχαν μιλήσει ακόμα και για το ύψος της προίκα: «Ό,τι έχω και δεν έχω στο σεντούκι και στον τόκο, τριάντα χιλιάδες φλορίνια». Και παρά την ειλικρινή επιθυμία του Θεοφάνη να πάρει τη θυγατέρα του και να κατέβουνε στην Κέρκυρα, που τόσο ο ίδιος θαύμαζε και κάθε τόσο ιστορούσε, ο κόντε Σπύρος επέμενε να έρθει ο ίδιος με τον γιο του στη Στεφανόπολη, στην ποδιά της μέλλουσας κοντέσας. Έτσι, σε δύο εβδομάδες περίμεναν τη μεγάλη επίσκεψη του κόντε με τον γιο του, Βίκτορα. Αν όλα πήγαιναν καλά, θα

προχωρούσαν στους αρραβώνες. Επιστρέφοντας στην Κέρκυρα ο κόντε Σπύρος θα έπαιρνε τη θύγω του να της δείξει τη νέα της πατρίδα και σ' έναν μήνα θα κατέβαινε κι ο ίδιος για τον γάμο. Ήλπιζε στο αβίαστο «ναι» τους, όπως ήλπιζε και στους γνήσιους Γραικούς απόγονους που θα ακολουθούσαν. Το τίμημα βέβαια θα ήταν βαρύ, θα έχανε την κόρη του από κοντά του. Όμως αντλούσε δύναμη για τον αποχωρισμό, παρομοιάζοντάς τον με εκείνον που αντέχει ο γονιός σαν έχει τάξει τη θυγατέρα του σε άγιο.

1794, στην παροικία των Γραικών στη Στεφανόπολη, στα μακρινά Καρπάθια. Ένας άρχοντας, έμπορος Γραικός και χήρος, στην κορυφή της δημιουργικότητάς του, τα έχει όλα. Όνομα τρανταχτό, ευτυχισμένη οικογένεια, αξιοζήλευτη περιουσία. Στον απόηχο της Γαλλικής Επανάστασης, δίχως να φταίει η ίδια, θα του ανατραπούνε όλα. Τα δυο παιδιά του θα τον εγκαταλείψουνε, καθένα με τον δικό του τρόπο. Η θυγατέρα για την Κέρκυρα, ο γιος για το Παρίσι. Τα οικονομικά του θα χαθούν από τη μια στιγμή στην άλλη. Το όνομα και η τιμή του θα απειληθούν πρώτη φορά στη συνετή και βέβαιη πορεία της ζωής του. Όμως, μια χήρα γοητευτική τον έχει βάλει προ πολλού στο μάτι. Τα πράγματα μπερδεύονται. Δρόμοι ζωής, ιδανικά, περιουσίες, επιθυμίες και αποφάσεις, ένα πρωτόγνωρο κουβάρι. Με τη δύναμη του νου, τη γλώσσα της καρδιάς κι ένα μειδίαμα των ηρώων, οι ζωές τους ισορροπούν αλλού κι αλλιώς, σαν να 'χει αλλάξει ο κόσμος όλος.

Το πολυαγαπημένο ιστορικό μυθιστόρημα του Νίκου Θέμελη σε νέα έκδοση.

ISBN:978-618-03-3931-4

9 786180 339314

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 83931

metaixmio.gr

ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ
ΚΑΙ ΣΕ
e-book

